

Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 23 §:n muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Esitetään muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua asetusta. Asetuksen muuttaminen liittyy terveydenhuoltolakiin tehtyyn muutokseen, jonka perusteella hyvinvointialueella ei ole pääsääntöisesti perusterveydenhuollossa enää lakisääteistä velvollisuutta huolehtia ajokorttilaissa tarkoitetun todistuksen tai lausunnon antamisesta. Asetusta muutettaisiin vastaamaan hyvinvointialueiden muuttunutta velvoitetta siten, että jatkossa siinä säädettäisiin ajo-oikeuden saamiseksi tai säilyttämiseksi laadittavien lääkärintodistusten asiakasmaksun enimmäismäärästä vain erikoissairaanhoidossa. Lisäksi asetuksessa todettaisiin se, että säännös, jonka mukaan lääkärin todistuksesta ja lausunnosta voidaan periä todistuksen ja lausunnon laadusta riippuen enintään 56,70 euroa, koskisi hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia todistuksia ja lausuntoja.

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2025.

Perustelut

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992, jäljempänä asiakasmaksuasetus) muuttaminen liittyy terveydenhuoltolain (1326/2010) 22 §:n muuttamiseen (HE 171/2024 vp). Lakimuutoksen myötä hyvinvointialueella ei ole pääsääntöisesti perusterveydenhuollossa enää lakisääteistä velvollisuutta huolehtia ajokorttilaissa tarkoitetun todistuksen tai lausunnon antamisesta. Hallituksen esityksessä todetaan, että asiakasmaksuasetuksen 23 §:n säännöstä ajokorttilaissa (386/2011) tarkoitetuista lääkärintodistuksista on tarkoitus muuttaa siten, että jatkossa säännös koskisi vain erikoissairaanhoidossa annettavia lääkärinlausuntoja. Lakimuutos on tullut voimaan 1.4.2025.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992, jäljempänä asiakasmaksulaki) 2 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää palvelusta perittävän maksun enimmäismäärä ja maksu määräytyväksi maksukyvyn mukaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan hyvinvointialueen järjestämistä sosiaali- ja terveystalveista saa periä asetuksessa säädetyt maksut, jollei erikseen toisin säädetä.

2. Asian valmistelu

Asetusmuutos on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä.

Asetuksen valmisteluhanke on julkaistu osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet> tunnuksella STM028:00/2025.

Asetusmuutoksen luonnos oli lausuntokierroksella 8.4.–20.5.2025 Lausuntopalvelu.fi –palvelun kautta. Lausuntopyyntö lähetettiin hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille, HUS-yhtymälle, useille ministeriöille

sekä muille keskeisille tahoille. Myös muilla tahoilla oli mahdollisuus lausua lausuntokierroksen aikana asiasta.

Lausuntopalautetta käsitellään tarkemmin kohdassa 5.

3. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Asiakasmaksulain 1 §:n mukaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Asiakasmaksulain 2 §:n 1 momentin mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Asiakasmaksuasetuksen 23 §:n mukaan ajokorttilaissa säädetyn ajo-oikeuden saamiseksi tai säilyttämiseksi tarvittavasta lääkärintodistuksesta voidaan periä enintään 68,10 euroa.

Asetuksen muuttaminen liittyy terveydenhuoltolain 22 §:n muuttamiseen (HE 171/2024 vp). Jatkossa hyvinvointialueella ei ole perusterveydenhuollossa enää lakisääteistä velvollisuutta huolehtia siitä, että sen asukas tai terveystakeskuksen potilas saa terveydentilaansa koskevan ajokorttilaissa tarkoitettun todistuksen tai lausunnon. Hyvinvointialue on kuitenkin velvollinen huolehtimaan siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä tarkoitettussa opetuksessa ja koulutuksessa oleva oppilas ja opiskelija saa perusterveydenhuollossa opetuksen tai koulutuksen edellyttämän, ajokorttilaissa tarkoitettun lääkärintodistuksen ja -lausunnon. Lakimuutoksen johdosta valtion rahoitusta hyvinvointialueille vähennetään poistuvan tehtävän myötä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n mukaisesti täysimääräisesti.

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 6 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialue järjestää sille lailla säädettyt tehtävät. Hyvinvointialue voi lisäksi alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä. Hyvinvointialueen itselleen ottaman tehtävän hoitaminen ei saa laajuudeltaan olla sellainen, että se vaarantaa hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien hoitamisen.

Lakimuutoksen myötä hyvinvointialueet voivat edelleen ottaa hoitaakseen perusterveydenhuollossa ajokorttitarkastuksia ja antaa ajokorttilausuntoja, mutta tähän ei ole velvollisuutta. Lakisääteisen järjestämisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävänä toimintana nämä kustannukset kohdentuvat hyvinvointialueen rajattuun yleiseen toimialaan, eikä toimintaa voi rahoittaa tai kustannuksia ottaa huomioon lakisääteisessä valtion rahoituksessa. Lakimuutoksen myötä hyvinvointialueiden tulee eriyttää ne yleiskatteellisen rahoituksen ulkopuoliseksi toiminnaksi.

Asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä säädetty maksun enimmäismäärä voisi tällöin rajoittaa hyvinvointialueen tosiasiassallisia mahdollisuuksia toteuttaa tehtävää vapaaehtoisesti. Jotta hyvinvointialueet voisivat halutessaan edelleen antaa perusterveydenhuollossa ajokorttilausuntoja, olisi alueilla oltava mahdollisuus periä palvelusta asiakasmaksu kustannusvastaavana. Kustannusvastaavuudella tarkoitetaan tarkastuksesta säädetyn käyntimaksun sekä omakustannehinnoiteltavan lausunnon yhteenlaskettua maksua.

Asetusta on tarkoitus muuttaa siten, että jatkossa säännös ajo-oikeuden saamiseksi tai säilyttämiseksi laadittavan lääkärintodistuksen enimmäismäärästä koskisi vain erikoissairaanhoidossa ajo-oikeuden saamiseksi tai säilyttämiseksi laadittavia lääkärintodistuksia. Lisäksi asetukseen täsmennettäisiin se, että 23 §:n säännös liittyy yleisesti todistuksista ja lausunnoista perittävään enimmäismäärään koskee hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia todistuksia ja lausuntoja. On huomattava, että asiakasmaksulain esitöistä tai sanamuodosta ei ole muodostettavissa yksiselitteistä ehdotonta tulkintaohjetta asiakasmaksulainsäädännön soveltumisesta ei-lakisääteisiin palveluihin. Asetusmuutoksen valmistelussa on lähdetty siitä lähtökohdasta, että on mahdollista tulkita asiakasmaksulainsäädännön soveltuvan myös ei-lakisääteisiin palveluihin.

Asiakasmaksuasetuksen 7 §:n perusteella 18 vuotta täyttäneiltä voidaan periä lisäksi enintään 28,20 euron käyntimaksu. Käyntimaksuun ei ehdoteta muutoksia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n 3 momentin perusteella opiskeluhuoltoon sisältyvät muun muassa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Lain 9 §:n 4 momentin mukaan hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti. Lain 9 §:n 5 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää.

Hallituksen esityksen (HE 171/2024 vp) eduskuntakäsittelyssä sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti mietinnössään esityksen tarkentamista siten, että hyvinvointialue vastaisi jatkossakin perusterveydenhuollossa opetuksen tai koulutuksen edellyttämien ajokorttilausuntojen antamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille. Kyseinen palvelu on jatkossakin hyvinvointialueen järjestämis- ja rahoitusvastuulla. Koska opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää, ja rahoitusvastuu palvelusta on hyvinvointialueella, oppilas- ja opiskelijahuoltolain perusteella hyvinvointialue ei voi periä asiakasmaksua palvelusta. Tämä ei edellytä muutoksia asiakasmaksusääntelyyn.

4. Pääasialliset vaikutukset

Terveydenhuoltolain 22 §:n muuttamisen pääasiallisia vaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksen (HE 171/2024 vp) jaksossa 4.2.

Asiakasmaksun enimmäismäärä voisi rajoittaa tai estää hyvinvointialueen tosiasiallisia mahdollisuuksia antaa ajokorttilausuntoja perusterveydenhuollossa vapaaehtoisesti. Tämä voisi vaikuttaa ajo-oikeuden haltijan mahdollisuuteen saada ajokorttilausunto hyvinvointialueen perusterveydenhuollosta. Toisaalta asetusmuutoksen seurauksena hyvinvointialue voisi mahdollisesti periä nykyistä suuremman asiakasmaksun ajokorttilausunnosta. Asiakasmaksujen maksukatossa otetaan huomioon hyvinvointialueen tekemästä ajokorttitarkastuksesta perittävä asiakasmaksu, mutta ei ajokorttilausunnosta perittävää asiakasmaksua. Tämä vastaa jo ennen terveydenhuoltolain 22 §:n muutosta vallinnutta oikeustilaa.

Asetusmuutoksen vaikutus vaikuttaisi riippuvan hyvinvointialueesta. Hallituksen esitysluonnoksesta järjestetyllä lausuntokierroksella hyvinvointialueiden vastaukset jakautuivat sen osalta, arvioitiinko toiminnan asiakasmaksutuottojen kattavan toiminnan aiheuttamat kustannukset. On huomattava, että ajokorttilausuntojen laatimisen toiminnallisen kokonaisuuden kustannuksia ei jatkossa rahoiteta valtion yleiskatteisella rahoituksella. Hyvinvointialueen tulee eriyttää ne yleiskatteisen rahoituksen ulkopuoliseksi toiminnaksi. Tämä ei kuitenkaan ole itsenäinen asetusmuutoksesta aiheutuva vaikutus. Asetusmuutoksen itsenäiset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi, koska hyvinvointialueella ei ole pääsääntöisesti velvollisuutta järjestää palvelua perusterveydenhuollossa, vaan ajokorttilausunnot saa jatkossa lähtökohtaisesti yksityiseltä palveluntuottajalta.

5. Lausuntopalaute

Asetusehdotus oli lausuntokierroksella 8.4.–20.5.2025. Lausunnon antoi kaksi yksityishenkilöä, Keski-Suomen hyvinvointialue, Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Vanhuusasiavaltuutettu, Helsingin kaupunki, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Suomen lääkäriliitto – Finlands Läkarförbund, Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf, Suomen Terveystaloyhtiö STHL ry, Poliisihallitus, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry ja valtiovarainministeriö.

Eduskunnan oikeusasiamies, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, HUS-yhtymä, Tehy ry, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT, oikeusministeriö, Vammaisfoorumi ry sekä liikenne- ja viestintäministeriö totesivat, ettei heillä ole asiassa lausuttavaa.

Lausunnoissa esitettiin sekä asetusmuutosta kannattavia että vastustavia kantoja. Keski-Suomen hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Suomen lääkäriliitto pitivät asiakasmaksuasetukseen suunniteltua muutosta perusteltuna. Helsingin kaupunki piti muutosta kannatettavana mutta totesi kuitenkin, että ajokorttitodistuksen kulut tulisi ottaa menona huomioon Kelan perustoimeentulotuessa, koska kyse on terveydenhuollon menosta, joka lisää hakijan työllistymisen mahdollisuuksia.

Hyvil Oy kannatti esitettyä muutosta siitä, että ajokorttitodistuksen laatimisesta voitaisiin periä perusterveydenhuollossa todellisia kustannuksia vastaava maksu mutta totesi, ettei tämä käy asiakasmaksuasetuksesta yksiselitteisesti ilmi ja ehdotti asetuksen selkiyttämistä. Myös valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että ehdotetusta muotoilusta ei suoraan käy ilmi, että perusterveydenhuollon ajokorttitodistuksista perittävän maksun suuruus määräytyy asetuksen sijan lain pääsäännön perusteella. Edelleen valtiovarainministeriö totesi, että perustelumuistiossa olisi tarpeen selvittää, mitä kustannusvastaavuudella tarkoitetaan.

Lausuntopyynnössä tiedusteltiin lausunnonantajien näkemystä arviosta, jonka mukaan hyvinvointialueen velvollisuus antaa perusterveydenhuollossa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa ja koulutuksessa edellytetyt ajokorttilausunnot ei edellyttäisi muutoksia asiakasmaksusääntelyyn, koska palvelusta ei oppilas- ja opiskelijahuoltolain perusteella voida periä asiakasmaksua.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry, Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus STHL ry ja Opetushallitus totesivat, että palvelusta ei oppilas- ja opiskelijahuoltolain perusteella voida periä asiakasmaksua. Opetushallitus katsoi, että on tärkeää ja kannatettavaa, että opiskeluhoitoa kautta saatavien ajoterveyslääkärinlausuntojen ja lääkärintodistusten saanti varmistetaan lainsäädäntömuutoksen yhteydessä. Lausunnoissa ei tuotu esiin kantaa, että opetuksessa ja koulutuksessa edellytetyistä ajokorttilausunnoista voitaisiin periä asiakasmaksu.

Hyvil Oy piti tarpeellisena, että asiaa selkeytetään sekä perustelumuistioon että asetukseen. Hyvil Oy totesi, että asetukseen tulisi täydentää se, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:n mukaisessa opetuksessa välttämätön opiskeluterveydenhuollossa laadittava ajokorttilausunto on maksuton. Helsingin kaupunki ehdotti lausunnossaan selvyyden vuoksi täydennystä asiakasmaksulakiin liittyen opiskelijoille laadittaviin lausuntoihin. Myös Hyvil Oy ehdotti asian selkeyttämistä asiakasmaksulakiin täydentämällä asiakasmaksulain 5 §:n 1 momentin d kohtaa.

Osassa lausunnoista (muun muassa Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf, Vanhusasiavaltuutettu, Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus STHL ry, EETU ry) esitettiin kritiikkiä liittyen terveydenhuoltolain 22 §:n muutokseen, joka on tullut 1.4.2025 voimaan. Osassa lausunnoista todettiin muutoksen lisäävän eriarvoisuutta ja kritisoitiin muutoksen vaikutuksia yhdenvertaisuuteen. Muun muassa Kuluttajaliitto ja Ehkäisevä päihdetyö EHY ry – Päihdeasiamiestoiminta kiinnittivät lausunnossaan huomiota vähävaraisten potilaiden asemaan. Poliisihallitus totesi pitävänsä tärkeänä, että muutoksesta huolimatta ajokorttilaissa tarkoitettuja lausuntoja annettaisiin myös jatkossa perusterveydenhuollosta.

Valtiovarainministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, ettei ole täysin yksiselitteistä, että asiakasmaksulainsäädäntöä sovelletaan myös hyvinvointialueen ei-lakisääteisiin tehtäviin huomioiden asiakasmaksulain 1 §:n sanamuoto ja totesi, että sosiaali- ja terveysministeriön olisi hyvä tarkentaa perustelumuistioon tulkintaa asiasta. Valtiovarainministeriö totesi, että jos asiakasmaksusääntelyä sovelletaan hyvinvointialueen ei-lakisääteiseen tehtävään, tulisi valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan varmistua siitä, että perusterveydenhuollon ajokorttitarkastuksiin liittyvästä käyntimaksusta säättäminen

edelleen asetuksessa ja sen maksukaton kerryttäminen ei hämarrä sitä, että ajokorttitodistusten laatimisen toiminnallisen kokonaisuuden kustannuksia ei jatkossa rahoitettaisi valtion yleiskatteisella rahoituksella. Hyvinvointialueen tulee eriyttää ne yleiskatteisen rahoituksen ulkopuoliseksi toiminnaksi.

Jatkovalmistelussa perustelumuiiston perusteluja tarkennettiin ja täydennettiin lausuntopalautteen pohjalta. Lausuntopalautteen perusteella valmistelua jatkettiin jo lausuntokierroksella perustelumuiistiossa omaksutusta näkökulmasta, jonka mukaan hyvinvointialueen velvollisuus antaa perusterveydenhuollossa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä tarkoitettua opetuksessa ja koulutuksessa edellytetyt ajokorttilausunnot ei edellytä muutoksia asiakasmaksusääntelyyn, koska palvelusta ei oppilas- ja opiskelijahuoltolain perusteella voida periä asiakasmaksua.

Lausuntokierroksen palautteen perusteella perustelumuiistioon täsmennettiin se, että kustannusvastaavuudella tarkoitetaan tarkastuksesta säädetyn käyntimaksun sekä omakustannehinnoiteltavan todistuksen yhteenlaskettua maksua. Lisäksi perustelumuiistioon lisättiin toteamus asiakasmaksulainsäädännön soveltumisesta ei-lakisääteisiin tehtäviin.

Lausuntopalautteessa huomautettiin siitä, että lausuntokierroksella olleen asetusluonnoksen muotoilusta ei käynyt selkeästi ilmi, että perusterveydenhuollossa laadittavista ajokorttilausunnoista voitaisiin periä maksu kustannusvastaavana. Lausuntokierroksella ollut asetusluonnos olisi siten voinut johtaa tulkintaan, että perusterveydenhuollossa laadittavien ajokorttitodistusten osalta tulisi jatkossa sovellettavaksi asiakasmaksuasetuksen 23 §:n säännös, jonka mukaan lääkärin todistuksesta ja lausunnosta voidaan periä todistuksen ja lausunnon laadusta riippuen enintään 56,70 euroa. Kyseinen tulkintamahdollisuus olisi ristiriidassa asetusmuutoksen tavoitteen kanssa.

Asetusluonnoksesta saadun lausuntopalautteen johdosta asiakasmaksuasetuksen 23 §:n säännöstä, jonka mukaan lääkärin todistuksesta ja lausunnosta voidaan periä todistuksen ja lausunnon laadusta riippuen enintään 56,70 euroa, täydennettiin siten, että säännöksessä todettaisiin se, että säännös koskee hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia todistuksia ja lausuntoja. Muutoksesta pyydettiin kirjallisia lausuntoja hyvinvointialueilta, Helsingin kaupungilta, HUS-yhtymältä, Hyvinvointialue Hyvil Oy:ltä ja valtiovarainministeriöltä.

HUS-yhtymä, Helsingin kaupunki ja valtiovarainministeriö totesivat, ettei heillä ole asiassa lausuttavaa. Hyvinvointialue Hyvil Oy ja Pohjois-Savon hyvinvointialue totesivat, että uusi muotoilu ehdotus on selkeämpi kuin edellisen luonnoksen muotoilu.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue totesi, että esityksestä voi saada edelleen sen käsityksen, että perusterveydenhuollosta annettavasta ajokorttitodistuksesta voitaisiin periä asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä säädetty 56,70 euroa. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue totesi, että asiakasmaksuasetukseen tulisi lisätä selvennykseksi, että perusterveydenhuollosta annettavien ajokorttilausuntojen osalta voidaan periä enintään hyvinvointialueelle palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia vastaava euromäärä.

6. Säännöskohtaiset perustelut

23 §. Maksu lääkärin todistuksesta. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännös asiakasmaksun enimmäismäärästä ajokorttilaissa säädetyn ajo-oikeuden saamiseksi tai säilyttämiseksi tarvittavasta lääkärin todistuksesta koskisi vain erikoissairaanhoidossa laadittavia ajokorttilausuntoja. Lisäksi pykälän ensimmäistä säännöstä, jonka mukaan lääkärin todistuksesta ja lausunnosta voidaan periä todistuksen ja lausunnon laadusta riippuen enintään 56,70 euroa, täydennettäisiin siten, että säännöksen todettaisiin koskevan hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia todistuksia ja lausuntoja. Asiakasmaksujen enimmäismäärään ei tässä yhteydessä tehtäisi muutoksia.

Lakimuutoksen myötä hyvinvointialueet voivat edelleen ottaa hoitaakseen perusterveydenhuollossa ajokorttitarkastuksia ja antaa ajokorttilausuntoja. Tarkoitus on, että hyvinvointialue voisi periä palvelusta kustannusvastaavan asiakasmaksun, kun toimintaa ei voi rahoittaa tai kustannuksia ottaa huomioon lakisääteisessä valtion rahoituksessa. On huomattava, että käyntimaksu ja todistusmaksu yhteensä saisivat olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

7. Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 1.8.2025.

Esitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 23 §:n muuttamisesta.